

E-MODUL

PRŮMYSLOVÉ PRÁVO VE ZKRATCE

VYMEZENÍ POJMU PRŮMYSLOVÉHO PRÁVA

Abychom mohli výstupy výzkumné a vývojové činnosti správně chránit, je nezbytné dobře rozumět, jakou ochranu máme k dispozici. Dále to, k jakým předmětům, respektive výstupům, se daná ochrana vztahuje a co vlastně chrání.

Základy **ochrany průmyslového vlastnictví** byly položeny již dávno – každá země k nim však přistupovala rozdílně. To představovalo zásadní potíže při ochraně přeshraniční – to až takové, že došlo k narušení mezinárodního obchodu s inovacemi. V roce 1883 byl tedy položen základ průmyslově-právní ochrany v mezinárodním měřítku. Tímto se stala **Pařížská úmluva na ochranu průmyslového vlastnictví**, která definovala jednotlivé druhy ochrany předmětů průmyslového vlastnictví a určila všem členským státům¹ povinnost průmyslově-právní ochranu zavést.

Předmětem ochrany průmyslového vlastnictví jsou patenty na vynálezy, užité vzory, průmyslové vzory nebo modely, tovární nebo obchodní známky, známky služeb, obchodní jméno a údaje o provenienci zboží nebo označení jeho původu. Dalším úkolem ochrany průmyslového vlastnictví je též potlačování nekalé soutěže.

ZDROJ: Čl. 1 odst. 2 Pařížské úmluvy na ochranu průmyslového vlastnictví

Dnes tedy mezi předměty průmyslového vlastnictví (či také průmyslová práva) řadíme:

- **Patenty** na vynálezy,
- **Užité vzory** pro ochranu technických řešení,
- **Průmyslové vzory** pro ochranu designu,
- **Ochranné známky** pro ochranu označení zboží a služeb,
- **Obchodní firmy** pro ochranu názvů společností,
- **Označení původu a zeměpisná označení**,
- Předměty chráněné proti **nekalé soutěži** jakožto příkladně obchodní tajemství.

¹ Členských států Pařížské úmluvy je v současné době 177.

VYNÁLEZ

Hned na začátku musíme upozornit na terminologii – tj. rozdíl mezi vynálezem a patentem. Tyto dva výrazy veřejnost velmi často zaměňuje. **Patent** je nám udělen, pokud jsme o to požádali v návaznosti na vytvoření **vynálezu**. Vynálezem, pro který můžeme získat patent, může být věc ve fyzické formě, jako je výrobek či zařízení, nebo také postup, způsob či použití.

Každý, kdo přijde na něco nového, by se měl přesvědčit o tom, zda se může opravdu jednat o nové řešení – **o vynález**. Více podmínek nám určuje národní legislativa – v případě Česka je to *zákon č. 527/1990 Sb., o vynálezech a zlepšovacích návrzích*. Podívejme se, co říká o vynálezech v paragrafech 2 až 8.

PATENT NA VYNÁLEZ

§ 2

Na vynálezy, které splňují podmínky stanovené tímto zákonem, uděluje Úřad průmyslového vlastnictví (dále jen "Úřad") patenty.

§ 3

Patentovatelnost vynálezů

(1) Patenty se udělují na vynálezy, které jsou nové, jsou výsledkem vynálezecké činnosti a jsou průmyslově využitelné.

(2) Za vynálezy se nepovažují zejména

- a) objevy, vědecké teorie a matematické metody;
- b) estetické výtvary;
- c) plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her nebo vykonávání obchodní činnosti, jakož i programy počítačů;
- d) podávání informací.

(3) Patentovatelnost předmětů nebo činností uvedených v odstavci 2 je vyloučena za předpokladu, že se přihláška vynálezu nebo patent týká pouze těchto předmětů nebo činností.

(4) Způsoby chirurgického nebo terapeutického ošetřování lidského nebo zvířecího těla a diagnostické metody používané na lidském nebo zvířecím těle se nepovažují za průmyslově využitelné vynálezy ve smyslu odstavce 1. Toto ustanovení se nevztahuje na výrobky, zejména látky nebo směsi, určené k použití při těchto způsobech ošetřování a při těchto diagnostických metodách.

§ 4

Výluky z patentovatelnosti

Patenty se neudělují:

- a) na vynálezy, jejichž využití by se přičilo veřejnému pořádku nebo dobrým mravům; to nelze vyvodit pouze z toho, že využití vynálezu je zakázáno právním předpisem;
- b) na odrůdy rostlin a plemena zvířat nebo v zásadě biologické způsoby pěstování rostlin či chovu zvířat; toto ustanovení neplatí pro mikrobiologické způsoby a výrobky těmito způsoby získané.

§ 5

Novost

(1) Vynález je nový, není-li součástí stavu techniky.

(2) Stavem techniky je vše, k čemu byl přede dnem, od něhož přísluší přihlašovatel právo přednosti (§ 27), umožněn přístup veřejnosti písemně, ústně, využíváním nebo jiným způsobem.

(3) Stavem techniky je i obsah přihlášek vynálezů podaných v České republice s dřívějším právem přednosti, pokud budou v den, od něhož přísluší přihlašovatel právo přednosti, nebo po tomto dni zveřejněny (§ 31). To platí i pro mezinárodní přihlášky vynálezů s dřívějším právem přednosti, v nichž je Úřad určeným úřadem,^{1a)} a evropské patentové přihlášky (§ 35a) s dřívějším právem přednosti, u nichž je platně určeným státem Česká republika. Přihlášky vynálezů utajované podle zvláštních předpisů se pokládají pro účely tohoto ustanovení za zveřejněné uplynutím 18 měsíců od vzniku práva přednosti.

(4) Ustanovení odstavců 1 až 3 nevylučují patentovatelnost použití látky nebo směsi při způsobech uvedených v § 3 odst. 4, pokud její použití při těchto způsobech není součástí stavu techniky.

(5) Stavem techniky není takové zveřejnění vynálezu, ke kterému nedošlo dříve než šest měsíců před podáním přihlášky vynálezu a které přímo nebo nepřímo vyplývá

- a) ze zřejmého zneužití vzhledem k přihlašovatelovi nebo k jeho právnímu předchůdci,
- b) ze skutečnosti, že přihlašovatel nebo jeho právní předchůdce vystavil vynález na úřední nebo úředně uznané výstavě podle mezinárodní smlouvy.¹⁾

V tomto případě je přihlašovatel povinen při podání přihlášky vynálezu uvést, že vynález byl vystaven a do čtyř měsíců po podání přihlášky vynálezu doložit osvědčením, že vynález byl vystaven podle mezinárodní smlouvy.

§ 6

Vynálezecká činnost

(1) Vynález je výsledkem vynálezecké činnosti, jestliže pro odborníka nevyplývá zřejmým způsobem ze stavu techniky.

(2) Pro hodnocení vynálezecké činnosti však není rozhodný obsah přihlášek vynálezů, které ke dni, od něhož přísluší přihlašovatel právo přednosti, nebyly zveřejněny (§ 31).

§ 7

Průmyslová využitelnost

Vynález se považuje za průmyslově využitelný, může-li jeho předmět být vyráběn nebo jinak využíván v průmyslu, zemědělství nebo jiných oblastech hospodářství.

§ 8

Právo na patent

(1) Právo na patent má původce vynálezu nebo jeho právní nástupce.

(2) Původcem vynálezu je ten, kdo jej vytvořil vlastní tvůrčí prací.

(3) Spolupůvodci mají právo na patent v rozsahu, v jakém se podíleli na vytvoření vynálezu.

Zajímavé je to, že současné české právní normy (stejně jako většina norem ostatních zemí) neobsahují definici, co to vynález je. Historicky jsme se s definicí vynálezu i v českém či přesněji československém právu však setkat mohli.

Vynálezem je vyřešení technického problému, které je nové a znamená ve srovnání se světovým stavem techniky pokrok, projevující se novým nebo vyšším účinkem.

ZDROJ: § 24 zákona o objevech, vynálezech, zlepšovacích návrzích a průmyslových vzorech (neúčinný).

V první řadě je ale užitečné vědět, co považovat za vynálezy **nelze**. Zapamatujme si, že mezi vynálezy nepatří dle české legislativy například vědecké teorie a matematické metody, plány, pravidla a způsoby vykonávání duševní činnosti, hraní her či počítačové programy. Dále se vynález nesmí přičít veřejnému pořádku nebo dobrým mravům.

Současný „patentový zákon“ popisuje pouze podmínky, za kterých může být vynálezu udělen patent. Aby byl na vynález udělen patent, musí splňovat následující tři podmínky: musí být **nový**, musí být **výsledkem vynálezecké činnosti** a musí být **průmyslově využitelný**.

Průmyslová využitelnost znamená, že by se myšlenka či technologie měla dát vyrábět či využít a měla by fungovat. Aby se například nejednalo o *perpetuum mobile*, jehož sestavení bylo a stále je snem mnoha vynálezců.

Vynálezecká činnost znamená, že řešení by nemělo být běžnému smrtelníku zřejmé – mělo by se jednat o velmi významný posun ve stavu techniky. Důležité je ale zmínit, že se nejedná o množství práce, které vynálezce na vynalézání nového řešení strávil. Velmi často se totiž může jednat o docela krátký moment, který nazýváme „*flash of genius*“.

Bezesporu nejdůležitější je podmínka **novosti** – to znamená, že dané řešení, nápad či technologie musí být opravdu nová. Respektive podstata vynálezu nesmí být žádný způsobem zveřejněná či veřejně známá. Je tedy velmi důležité se seznámit se stavem techniky v oboru, ve kterém působíte. A to nikoliv pouze v České republice, ale po celém světě. Jako zdroj rešerší slouží především patentové databáze. Ale také odborné či profesní časopisy, materiály z výstav či konferencí nebo údaje uveřejněné na webovských stránkách. Pakliže zjistíme, že naše řešení už někdo někde popsal, zveřejnil, či dokonce patentoval, pak se nejedná o řešení nové, a tudíž ani o vynález.

S patentovými rešeršemi je dobré začít v databázích, které spravuje [Úřad průmyslového vlastnictví](#) (ÚPV). V [databázi patentů a užitných vzorů](#) najdete například přihlášky vynálezů zveřejněné od roku 1991 a evropské patenty platné na českém území. Dále můžete využít databáze Evropského patentového úřadu (EPO) [ESPACENET](#), Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) [PATENTOSCOPE](#) nebo vyhledávací systém Úřadu Evropské unie pro duševní vlastnictví (EUIPO) [eSearch plus](#). Díky rešerši zjistíte, zda jste opravdu majiteli unikátního a nového řešení nebo materiálu.

VYNÁLEZCE A PŮVODCE VYNÁLEZU

Velmi důležitou otázkou je to, kdo vůbec s myšlenkou přišel – kdo je vynálezce neboli původce vynálezu. Odpověď na to, kdo je původcem vynálezu, najdeme v § 8 patentového zákona, který říká, že původcem vynálezu je ten, kdo jej vytvořil vlastní tvůrčí prací. A dále to, že spolupůvodci mají právo na patent v rozsahu, v jakém se podíleli na vytvoření vynálezu.

Jak je to v situaci, kdy na nějaké myšlenky hodné průmyslově-právní ochrany přijde zaměstnanec? Patentový zákon pamatuje na situace, kdy zaměstnanec tvůrčí činností dospěje k vynálezu v rámci své pracovní činnosti. Zákon tuto situaci nazývá podnikový vynález a popisuje ho §9.

Podnikový vynález

§ 9

(1) Vytvořil-li původce vynález ke splnění úkolu z pracovního poměru, z členského nebo jiného obdobného pracovněprávního vztahu (dále jen „pracovní poměr“) k zaměstnavateli, přechází právo na patent na zaměstnavatele, není-li smlouvou stanoveno jinak. Právo na původcovství tím není dotčeno.

(2) Původce, který vytvořil vynález v pracovním poměru, je povinen zaměstnavatele o této skutečnosti neprodleně písemně vyrozumět a předat mu podklady potřebné k posouzení vynálezu.

(3) Neuplatní-li zaměstnavatel ve lhůtě tří měsíců od vyrozumění podle ustanovení odstavce 2 vůči původci právo na patent, přechází toto právo zpět na původce. Zaměstnavatel i původce jsou v této lhůtě povinni zachovávat vůči třetím osobám o vynálezu mlčenlivost.

(4) Původce, který vytvořil vynález v pracovním poměru, na nějž zaměstnavatel uplatnil právo na patent, má právo vůči zaměstnavateli na přiměřenou odměnu. Pro její výši je rozhodný technický a hospodářský význam vynálezu a přínos dosažený jeho možným využitím nebo jiným uplatněním, přičemž se přihlíží k materiálnímu podílu zaměstnavatele na vytvoření vynálezu a k rozsahu pracovních úkolů původce. Dostane-li se již vyplacená odměna do zjevného nepoměru s přínosem dosaženým pozdějším využitím nebo jiným uplatněním vynálezu, má původce právo na dodatečné vypořádání.

Možná by bylo více odpovídající, kdybychom hovořili spíše o „zaměstnaneckém“ vynálezu – ostatně se jedná o vynálezy, které byly dle zákona vytvořeny ke splnění úkolu z pracovního poměru, členského či jiného obdobného pracovněprávního vztahu k zaměstnavateli. Vztahem k zaměstnavateli se míní pracovní úvazek (klidně částečný), dohody o pracovní činnosti či dohody o provedení práce.

PATENT, NEBO UŽITNÝ VZOR?

Jsme-li v situaci, že jsme dospěli k vytvoření technického výsledku, musíme se zamyslet nad tím, v čem spočívá jeho inovativnost. Máme nový výrobní postup? Nebo nové zařízení? Novou chemickou látku? Či její nové použití? Anebo se jedná jen o nový vzhled výrobku? V každém případě může být odpověď na to, jakou ochranu zvolit, odlišná. Podíváme se na jednotlivé nástroje ochrany a předměty, k nimž se vztahují.

Jaký smysl má ochrana **užitným vzorem**, když technické řešení může být chráněno i patentem a nadto patent poskytuje ochranu širší? Důvodem je především **délka řízení**. Abychom získali patent, musí přihláška vynálezu projít daleko náročnějším procesem, který je poté až řádově delší. Rozhodnutí o udělení patentu totiž předchází tzv. úplný průzkum. Úřad² na základě podkladů³, které jsme připravili, zjišťuje, zda jsou splněny podmínky pro udělení patentu, a to nejen formální, ale také věcné.

Pro udělení patentu musí být vynález **nový, invenční** (výsledkem vynálezecké činnosti) a **průmyslově využitelný**. Úřad v rámci **úplného průzkumu**, o který musíme požádat nejpozději do 36 měsíců ode dne podání přihlášky, provede patentovou rešerši. V rámci této rešerše vyhledá nejbližší řešení, která jsou již známá. Na základě takto vyhledaných dokumentů poté vyhodnotí, zda je náš vynález dostatečně odlišný. Pokud dojde k závěru, že ano, pak nám patent udělí. Pokud však dospěje k závěru, že ne, obdržíme zamítavou zprávu o úplném průzkumu s vysvětlením, proč náš vynález nesplňuje podmínky pro udělení patentu a vyzve nás k vyjádření, či úpravě přihlášky. V případě, kdy se nám námitky úřadu vyvrátit nepodaří, přihláška je zamítnuta a k udělení patentu nedojde. Takové řízení může trvat nejméně šest měsíců, častěji však jeden až dva roky a v některých případech i déle.

Na rozdíl od patentového řízení v řízení o zápisu užitného vzoru však k žádnému úplnému průzkumu nedochází. Úřad provádí pouze průzkum zápisné způsobilosti. Při něm sleduje, zda nežadáme o zápis užitného vzoru pro činnosti, tedy postupy, způsoby nebo použití. Pokud je naše technické řešení skutečně popsáno a nárokováno jako věc ve fyzické formě, dochází k zápisu. Tento typ řízení může trvat i dva týdny, častěji však jeden až tři měsíce.

² Tj. instituce, která má v každém státě na starosti průmyslová práva. V Česku se jedná o Úřad průmyslového vlastnictví (ÚPV). Více na www.upv.cz

³ Jazykem právních předpisů se jedná o tzv. podlohy.

Určitou daní za tento rychlý zápis je však to, že v případě zápisu užitého vzoru nám úřad nesdělí, zda je naše řešení nové a invenční. A dále také získáváme významně kratší dobu ochrany. Zatímco patent může být platný až 20 let (a v případě žádosti o dodatkové ochranné osvědčení u léčiv a přípravků na ochranu rostlin až 25 let), užité vzor platí nejvýše 10 let.

Oproti patentu, kdy musíme velmi dbát na to, abychom technické řešení neuveřejnili před podáním přihlášky, jelikož tím bychom o právo na udělení patentu přišli, nám užité vzor poskytuje určitou flexibilitu. **Přihlášku užitého vzoru totiž můžeme podat ještě do půl roku od doby, kdy jsme technické řešení zpřístupnili veřejnosti, aniž by tím byla ohrožena novost** pro zajištění ochrany. Je totiž třeba pamatovat, že ačkoli úřad novost nezjišťuje, pokud by užité vzor nebyl nový, může kdokoli podat žádost o jeho výmaz.

PRŮMYSLOVÝ VZOR

Jakkoli matoucím se může pojem průmyslového vzoru zdát, když jsme výše hovořili o vzoru užitém, jsou tyto dva instituty průmyslově-právní ochrany velmi vzdálené. Užité vzor se zaměřuje na řešení technická, zatímco průmyslový vzor chrání naopak ryze estetickou stránku produktu. Lze tedy o průmyslovém vzoru hovořit jako o **designu**, což je také terminologie užívaná evropskou legislativou (v anglickém znění) či právem slovenským (zákon o dizajnoch). Průmyslový vzor tedy rozšiřuje možnosti toho, co můžeme na novém výsledku v podobě produktu chránit. Pro získání ochrany se nám nabízí dvě možnosti, a to cesta formální, nebo neformální.

Formální cesta je obdobná té, kterou absolvujeme v případě patentového řízení, a tedy počíná podáním přihlášky na Úřad průmyslového vlastnictví s tím, že je rozsah ochrany definován vyobrazením designu. Není třeba design nijak popisovat (byť některé zahraniční přihlášky toto vyžadují), avšak je nezbytné určit třídu výrobků, k nimž se design vztahuje. Design, který chceme chránit jakožto průmyslový vzor, musí splňovat podmínku **novosti** a **individuální povahy**, což znamená, že nesmí být dosud veřejně užíván a také nesmí být s jinými produkty snadno zaměnitelný. Přestože musí být design při podání přihlášky nový, je zde podobně jako u užitého vzoru (avšak na rozdíl od patentu!) ponechána poshověcí lhůta, kdy vlastník designu může podat přihlášku ještě je jednoho roku od zveřejnění. Tímto formálním zápisem můžeme získat ochranu na dobu až 25 let s postupným prodlužováním po pětiletých cyklech.

Neformální cesta je možná díky nařízení EU, které vedle možnosti zápisu průmyslového vzoru společenství, zakotvuje také ochranu, kterou získáváme pouhým představením produktu nesoucího design. Tato ochrana je však poměrně omezená. Jednak má účinky pouze po dobu **tří let** a jednak se vztahuje pouze na osoby, u kterých se můžeme spravedlivě domnívat, že se s naším designem měly možnost seznámit. Vhodné je tedy využití veletrhu s velkou účastí konkurence, kdy právě tato jejich účast má za následek, že proti nim můžeme svou nově nabytou designovou ochranu použít.

Ať už se vydáme cestou formální či neformální ochrany, je třeba mít na paměti, že **technické prvky produktu, který chceme takto chránit, jsou vždy z ochrany průmyslovým vzorem vyloučeny**. Není tedy možné technickou inovaci či obecně technickou funkci (lepší vlastnosti výrobku) a to ani ty, které jsou dány tvarem výrobku, schovat pod deštník průmyslového vzoru. V případě, kdy změna tvaru (tedy změna designu) má vliv na funkci (ona lepší technická vlastnost se nedostaví), není takový tvar a tedy design chráněn.

OCHRANNÁ ZNÁMKA

Ochranná známka nám doplňuje tandem ochrany technické a ochrany designové tím, že přidává možnost **ochrany označení našich výrobků či služeb**. Takovým označením může být v podstatě cokoli, co lidem umožní rozeznat naše produkty od produktů někoho jiného. Typicky si zde můžeme představit především názvy, ať už v podobě běžných slov („potrefená husa“) nebo fantazijních („kofola“). Neobvyklými nejsou ani grafická vyobrazení například v podobě nejrůznějších log a logotypů. Stejně tak může být naším označením také design, který se stal již natolik charakteristickým pro naše produkty, že si jej veřejnost jen tak nesplete, kdy zde jako příklad můžeme uvést láhev coca-coly. Dnes se však i u nás otevírá možnost ochrany známek zvukových, které byly obvyklé především v anglicky mluvících zemích, a většina z nás si vybaví například jingle T-mobile, který slyšíme v každé reklamě.

Abychom mohli nějaké označení zapsat jako ochrannou známku, není třeba, aby se jednalo o označení nové (často ba naopak), ale musí naše označení splňovat podmínku tzv. **rozlišovací způsobilosti**, tedy právě schopnost odlišit naše produkty od jiných. To v některých případech může být skutečně tím, že je naše označení zcela nové a neslýchané, ale jindy naopak tím, že jej používáme tak dlouho či intenzivně, že i jinak zcela běžné slovo se nám může spojit s konkrétním výrobkem nebo službou.

Ochranné známky podobně jako jiná práva **zapisujeme do rejstříku** u Úřadu průmyslového vlastnictví, avšak jisté ochrany se nám dostává již tím, že označení používáme – v takovém případě se opíráme o právo proti nekalé soutěži. Oproti právům jiných je u ochranných známek velmi specifické to, že nás chrání pouze ve vztahu k našim produktům. Pokud by na trh vstoupil někdo, kdo pod stejným označením, avšak v jiném spektru průmyslu či služeb, nebudou jeho produkty s naším označením konfliktní. V situaci, kdy je však naše označení **všeobecně známé** jako například „Google“, rozšiřuje se naše ochrana na všechny oblasti obchodu bez ohledu na konkrétní produkt.

